

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної торгівлі і маркетингу**

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ**

**МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА
05 Соціальні та поведінкові науки
051 Економіка**

Форма навчання: заочна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Країни БРІКС у глобальних конкурентних відносинах»

здобувача Навталіані Володимира

Науковий керівник: канд.екон.наук, доцент Тамара ГОРДЄЄВА

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

В.о.завідувача кафедри: докт.екон.наук, професора Ольга ЯЦЕНКО

Київ 2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародної економіки

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА
05 Соціальні та поведінкові науки
051 Економіка

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

Ярослава СТОЛЯРЧУК

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о.завідувач кафедри

Ольга ЯЦЕНКО

_____ 2025 р.

_____ 2025 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Навталіані Володимир

заочної форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему : Країни БРІКС у глобальних конкурентних відносинах

Тему затверджено наказом ректора Університету від "10" грудня 2025 р. № 1875-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах вторинних джерел наукової і статистичної інформації

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Теоретичні засади формування глобальних конкурентних відносин у світовій економіці
Розділ 2	Аналіз конкурентних позицій країн БРІКС у сучасній світовій економіці
Об'єкт дослідження:	глобальні конкурентні відносини в сучасній світовій економіці.
Предмет дослідження:	конкурентні позиції країн БРІКС у системі сучасних глобальних економічних відносин та чинники, що їх визначають.
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	комплексна оцінка місця і ролі країн БРІКС у сучасних глобальних конкурентних відносинах та визначення перспектив їхнього конкурентного позиціонування у світовій економіці.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	розкрити сутність глобальних конкурентних відносин у сучасній світовій економіці; охарактеризувати підходи до оцінювання конкурентноспроможності національних економік; дослідити місце міжнародної організації БРІКС у системі міжнародних економічних відносин;
У розділі 2	здійснити компаративний аналіз економічного потенціалу країн БРІКС та розвинених країн світу; оцінити рівень конкурентноспроможності країн БРІКС у системі глобальних конкурентних відносин; обґрунтувати перспективи і напрямки розвитку міждержавної організації БРІКС та її членів.

**Завдання підготував
науковий керівник**

Тамара ГОРДЄЄВА

«15» грудня 2025 р.

**Завдання одержав
здобувач**

Володимир НАВТАЛІАНІ

«15»_грудня 2025 р.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 56 сторінок, 11 таблиць, 5 рисунків, список використаних джерел з 33 найменувань, 6 додатків.

Країни БРІКС у глобальних конкурентних відносинах

Об'єктом дослідження є глобальні конкурентні відносини в сучасній світовій економіці.

Предметом дослідження є конкурентні позиції країн БРІКС у системі сучасних глобальних економічних відносин та чинники, що їх визначають.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи полягає в комплексній оцінці місця і ролі країн БРІКС у сучасних глобальних конкурентних відносинах та визначенні перспектив їх конкурентного позиціонування у світовій економіці.

Завданнями роботи є:

- розкриття сутності та особливостей глобальних конкурентних відносин у сучасній світовій економіці;
- систематизація підходів до оцінювання конкурентоспроможності національних економік;
- характеристика передумов формування, мети та еволюції об'єднання БРІКС у системі міжнародних економічних відносин;
- компаративний аналіз економічного потенціалу країн БРІКС та провідних розвинених країн світу;
- оцінка рівня конкурентоспроможності країн БРІКС за ключовими міжнародними рейтингами (GCI BEФ, IMD, GII WIPO);
- визначення перспектив і пріоритетних напрямів розвитку БРІКС та його членів у глобальних конкурентних відносинах.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що здійснений аналіз конкурентних позицій і окреслені сценарії розвитку БРІКС можуть слугувати інформаційною основою для формування зовнішньоекономічної стратегії країн, що прагнуть поглибити взаємодію з членами об'єднання, зокрема в

контексті пошуку нових ринків збуту, залучення інвестицій та диверсифікації торговельних партнерів.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2026 р.

Рік захисту роботи 2026 р.

Ключові слова: глобальні конкурентні відносини, конкурентоспроможність національних економік, БРІКС, глобальна конкуренція, міжнародні економічні відносини, індекс глобальної конкурентоспроможності, прямі іноземні інвестиції, інноваційний розвиток, геоекономіка, ланцюги доданої вартості.

В і д г у к
на кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача факультету Міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»

Навталіані Володимира

на тему: **«Країни БРІКС у глобальних конкурентних відносинах»**

1.Актуальність теми: Актуальність теми зумовлюється активними глобалізаційними і інтеграційними процесами, що відбуваються у сучасному світі. Яскравим прикладом трансрегіонального об'єднання є БРІКС, аналіз діяльності і перспектив розвитку якого надає цінну інформацію щодо розподілу сил у світі.

2.Позитивні риси кваліфікаційної роботи: узагальнено теоретичні засади формування глобальних конкурентних відносин та підходів до оцінювання конкурентоспроможності країн, досліджено процес формування та еволюції трансрегіонального інтеграційного об'єднання БРІКС, механізм його функціонування

3.Наявність самостійних розробок: проведено порівняльний аналіз країн БРІКС і розвинених країн світу, розроблено сценарії подальшого розвитку БРІКС

4.Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: результати проведеного дослідження мають практичну цінність як інформаційна база при розробці стратегій розбудови системи міжнародних економічних відносин з країнами БРІКС, у тому числі, у сфері міжнародної торгівлі і інвестиційної діяльності

5.Наявність недоліків: Є зауваження до оформлення рисунків (надто дрібний шрифт). Динаміку розвитку організації БРІКС доцільно було б представити графіками.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: КБР відповідає вимогам, заслуговує позитивної оцінки і може бути допущена до захисту перед ЕК

Науковий керівник доцент кафедри міжнародної торгівлі і маркетингу, к.е.н., доцент

Тамара ГОРДЕЄВА

“5” червня 2026 р..

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНИХ КОНКУРЕНТНИХ ВІДНОСИН У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ.....	6
1.1 Сутність і особливості глобальних конкурентних відносин у сучасній світовій економіці.....	6
1.2 Підходи до оцінювання конкурентоспроможності національних економік.....	11
1.3 Міждержавна організація БРІКС у системі міжнародних економічних відносин.....	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ КОНКУРЕНТНИХ ПОЗИЦІЙ КРАЇН БРІКС У СУЧАСНІЙ СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ.....	24
2.1 Компаративний аналіз економічного потенціалу країн БРІКС та розвинених країн світу.....	24
2.2 Рівень конкурентоспроможності країн БРІКС в системі глобальних конкурентних відносин.....	29
2.3 Перспективи і напрями розвитку міждержавної організації БРІКС та її членів БРІКС.....	35
ВИСНОВКИ.....	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	45
ДОДАТКИ.....	49

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний стан світової економіки характеризується безпрецедентними структурними зрушеннями у розподілі економічної ваги між провідними державами та їхніми об'єднаннями. Однією з найбільш значущих тенденцій початку XXI століття є стрімке зростання економічного й геополітичного впливу країн, що розвиваються, передусім тих, що входять до об'єднання БРІКС. Зростання частки БРІКС у світовому ВВП, торгівлі та інвестиційних потоках при одночасному відносному послабленні позицій країн G7 свідчить про формування нової конфігурації глобальних конкурентних відносин, вивчення якої набуває як теоретичного, так і практичного значення. Актуальність дослідження зумовлена також тим, що в умовах геополітичної нестабільності, технологічного декаплінгу та трансформації глобальних ланцюгів вартості роль БРІКС як альтернативного полюсу економічного розвитку суттєво посилилася, а наукова дискусія щодо перспектив і меж цього впливу залишається відкритою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади глобальної конкуренції та конкурентоспроможності національних економік досліджувалися в роботах таких учених, як М. Портер, П. Кругман, Дж. Сакс, К. Шваб, Р. Болдвін. Серед вітчизняних науковців питання міжнародної конкурентоспроможності розробляли Т. Циганкова, Т. Оболенська, А. Поручник, Д. Лук'яненко, Ю. Козак. Проблематика БРІКС і його місця в системі глобального управління знайшла відображення у працях О. Білоруса, А. Філіпенка, Т. Гордєєвої. Методологічну основу оцінювання конкурентоспроможності складають матеріали Всесвітнього економічного форуму, Міжнародного інституту розвитку менеджменту (IMD), доповіді ЮНКТАД та МВФ. Водночас питання комплексного аналізу конкурентних позицій країн БРІКС у контексті сучасних глобальних трансформацій – зокрема в умовах розширення об'єднання і посилення геоекономічного суперництва – залишаються недостатньо дослідженими й потребують подальшого опрацювання.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної бакалаврської роботи є комплексна оцінка місця і ролі країн БРІКС у сучасних глобальних конкурентних відносинах та визначення перспектив їх конкурентного позиціонування у світовій економіці.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначено такі *завдання*:

- розкрити сутність і особливості глобальних конкурентних відносин у сучасній світовій економіці;
- систематизувати підходи до оцінювання конкурентоспроможності національних економік;
- охарактеризувати передумови формування, мету та еволюцію об'єднання БРІКС у системі міжнародних економічних відносин;
- здійснити компаративний аналіз економічного потенціалу країн БРІКС та провідних розвинених країн; оцінити рівень конкурентоспроможності країн БРІКС за ключовими міжнародними рейтингами;
- визначити перспективи і пріоритетні напрями розвитку БРІКС та його членів у глобальних конкурентних відносинах.

Об'єктом дослідження є глобальні конкурентні відносини в сучасній світовій економіці.

Предметом дослідження є конкурентні позиції країн БРІКС у системі сучасних глобальних економічних відносин та чинники, що їх визначають.

Методи дослідження. Для досягнення мети та реалізації завдань кваліфікаційної бакалаврської роботи використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. Методи аналізу і синтезу застосовувалися для вивчення теоретичних концепцій глобальної конкуренції та конкурентоспроможності. Порівняльний аналіз використовувався при зіставленні макроекономічних показників країн БРІКС та G7. Статистичні методи – для опрацювання кількісних даних щодо динаміки ВВП, зовнішньої торгівлі та інвестиційних потоків. Методи рейтингового та індексного аналізу – для оцінювання позицій країн у GCI ВЕФ, рейтингу IMD та інших композитних індексах. Графічний і табличний методи – для наочного представлення результатів

аналізу. Сценарний метод – при розробці прогнозних варіантів розвитку БРІКС на середньострокову та довгострокову перспективи.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. *Теоретична* значущість роботи полягає в систематизації підходів до розуміння глобальних конкурентних відносин та конкурентоспроможності національних економік, а також у комплексному теоретичному осмисленні феномену БРІКС як особливого типу міждержавного об'єднання в системі сучасного міжнародного економічного порядку. *Методична значущість* визначається застосуванням багатовимірного підходу до оцінювання конкурентоспроможності, що поєднує аналіз рейтингів, макроекономічних показників і ланцюгово-вартісного позиціонування країн. *Практична значущість* результатів роботи полягає в тому, що здійснений аналіз конкурентних позицій і окреслені сценарії розвитку БРІКС можуть слугувати інформаційною основою для формування зовнішньоекономічної стратегії країн, що прагнуть поглибити взаємодію з членами об'єднання, зокрема в контексті пошуку нових ринків збуту, залучення інвестицій та диверсифікації торговельних партнерів.

Інформаційна база дослідження. Для виконання роботи використано широке коло джерел: праці вітчизняних і зарубіжних науковців із питань міжнародної конкурентоспроможності та глобальної економіки; офіційні документи та декларації самітів БРІКС; статистичні бази даних МВФ (World Economic Outlook Database), Світового банку (World Development Indicators), ЮНКТАД; звіти Всесвітнього економічного форуму (Global Competitiveness Report), IMD World Competitiveness Yearbook, WIPO Global Innovation Index; матеріали Нового банку розвитку; аналітичні доповіді Goldman Sachs, PwC та провідних міжнародних дослідницьких центрів.

Структура роботи. Кваліфікаційна бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 56 сторінок основного тексту. Робота містить 11 таблиць, 5 рисунків, список використаних джерел налічує 33 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНИХ КОНКУРЕНТНИХ ВІДНОСИН У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

1.1 Сутність і особливості глобальних конкурентних відносин у сучасній світовій економіці

Глобальні конкурентні відносини є центральним елементом функціонування сучасного світового господарства, визначаючи траєкторії розвитку національних економік, транснаціональних корпорацій та цілих галузей. Під глобальною конкуренцією слід розуміти процес суперництва між економічними суб'єктами різних рівнів – від держав і наднаціональних угруповань до окремих фірм – за ринки збуту, ресурси, технології та інвестиційні потоки в масштабах планетарної господарської системи. На відміну від класичної ринкової конкуренції, обмеженої національними кордонами, глобальна конкуренція охоплює взаємодію учасників, що діють одночасно в багатьох країнах і координують свої стратегії на рівні світового ринку [1].

Теоретичне осмислення природи глобальних конкурентних відносин пройшло тривалий еволюційний шлях. Класична школа в особі А. Сміта та Д. Рікардо пов'язувала міжнародне суперництво з порівняльними перевагами у витратах виробництва. Неокласичні моделі (зокрема теорема Хекшера-Оліна) акцентували увагу на забезпеченості країн факторами виробництва. Принципово новий підхід запропонував М. Портер, обґрунтувавши концепцію «ромбу конкурентних переваг», в якій на перший план виходять не природні ресурси, а інноваційний потенціал, якість попиту та наявність ефективних кластерів. У сучасній літературі глобальна конкуренція трактується як багаторівневий, динамічний і некерований у повному обсязі процес, що охоплює мега-, макро-, мезо- та мікрорівні господарської системи [3].

Ключовою особливістю сучасного етапу розвитку глобальних конкурентних відносин є їхня структурна асиметричність. Розвинені країни

зберігають переваги в науково-технологічній сфері, а країни, що розвиваються, отримали конкурентні ніші у трудомістких виробництвах та видобувних галузях. Водночас стрімкий економічний підйом Китаю, Індії та низки держав Південно-Східної Азії докорінно змінив картину глобального суперництва – нові гравці активно вторгаються не лише в низькотехнологічні, а й у наукомісткі сектори, що раніше були прерогативою розвинених країн. Ця реструктуризація конкурентного простору спричиняє загострення суперечностей між традиційними і новими лідерами світового господарства.

Таблиця 1.1. – Порівняльна характеристика традиційної та глобальної конкуренції

Ознака	Традиційна (національна) конкуренція	Глобальна конкуренція
Географічний масштаб	Межі національного ринку	Весь світовий ринок
Суб'єкти	Національні підприємства	ТНК, держави, наднаціональні інституції, регіони
Ресурси суперництва	Цінова конкуренція, локальні переваги	Технології, інновації, людський капітал, бренд
Регуляторне середовище	Національне законодавство	СОТ, регіональні угоди, міжнародні стандарти
Швидкість змін	Повільна, передбачувана	Висока, турбулентна, непередбачувана
Основний чинник переваг	Природні ресурси, дешева праця	Знання, цифрова інфраструктура, мережеві ефекти
Форма взаємодії	Переважно суперництво	Поєднання суперництва і кооперації («coopetition»)

Джерело: складено автором на основі [1; 2; 3]

Важливим змістовним аспектом глобальної конкуренції є її багаторівнева природа. На мегарівні відбувається суперництво між геоекономічними блоками та наднаціональними структурами (ЄС, АСЕАН, НАФТА тощо) за встановлення правил і стандартів глобального економічного порядку. На макрорівні конкурують між собою держави, прагнучи забезпечити сприятливі умови для розвитку власного бізнесу через формування інституційного середовища, науково-технологічної бази та людського капіталу. На мезорівні конкурентні відносини набувають форми галузевого суперництва між кластерами, регіональними економіками та

технологічними платформами. Мікрорівень представлений корпоративною конкуренцією, де основними гравцями виступають транснаціональні корпорації, що формують глобальні ланцюжки доданої вартості [2]. Взаємодія цих рівнів утворює складну, ієрархічну і водночас горизонтально зв'язану систему, жоден елемент якої не може ефективно функціонувати у відриві від інших.

Серед визначальних рис сучасних глобальних конкурентних відносин особливе місце посідає феномен «coopetition» – одночасного суперництва та кооперації. Провідні транснаціональні корпорації, що конкурують між собою на кінцевих ринках, нерідко вступають у стратегічні альянси у сфері досліджень і розробок, стандартизації технологій або спільного лобіювання торгових угод. Показовим прикладом є автомобільна промисловість, де такі гіганти, як Toyota, BMW та Ford, співпрацюють у розробці водневих технологій, залишаючись конкурентами на ринку серійних автомобілів. Це принципово відрізняє сучасну глобальну конкуренцію від класичних моделей, заснованих на бінарній логіці «суперник – союзник».

Цифрова трансформація суттєво змінила інституційний каркас глобальної конкуренції. Розвиток хмарних обчислень, штучного інтелекту та платформної економіки призвів до того, що бар'єри для виходу на глобальні ринки стрімко знизилися для окремих фірм, але водночас зросли монополістичні тенденції в технологічному секторі. Компанії-платформи – Google, Amazon, Alibaba, Microsoft – сформували нові конкурентні позиції, що ґрунтуються не на матеріальних активах, а на мережевих ефектах і контролі над даними. Глобальний індекс конкурентоспроможності WEF фіксує, що країни, які лідирують у впровадженні цифрових технологій, суттєво випереджають інших учасників за показниками продуктивності та інноваційної активності.

Паралельно з цифровізацією на динаміку глобальних конкурентних відносин потужно впливають геополітичні зрушення. Торгово-технологічне протистояння США і Китаю, санкційний тиск і процеси «фрагментизації» (fragmentation) світової торгівлі поступово ведуть до реструктуризації глобальних ланцюжків постачань. Поняття «nearshoring» і «friend-shoring» – перенесення

виробництв у географічно або політично близькі країни – стали новою реальністю, що кардинально переформатовує конкурентне середовище. За оцінками МВФ, часткова дезінтеграція глобальних ланцюжків може скоротити світовий ВВП на 2–7% у довгостроковій перспективі, що свідчить про безпосередній зв'язок між геополітикою та структурою конкурентних відносин.

Окремою особливістю глобальних конкурентних відносин є їхня тісна прив'язаність до інноваційного циклу. В умовах постіндустріальної економіки конкурентні переваги набувають все більш нематеріального характеру: патентні портфелі, торгові марки, ексклюзивні алгоритми та науково-технічний потенціал визначають позиції гравців значно більшою мірою, ніж традиційні фактори – природні ресурси чи дешева робоча сила. Дослідження Разумкова підтверджують, що країни, які успішно вбудовуються в технологічну траєкторію глобального розвитку, отримують суттєву інноваційну ренту й закріплюють своє лідерство на тривалий термін [5].

Рис. 1.1. Детермінанти глобальних конкурентних переваг (адаптований ромб Портера)

Джерело: адаптовано автором на основі [4]

Одним із суттєвих проявів глобальних конкурентних відносин є боротьба за таланти та людський капітал. Формування глобального ринку праці висококваліфікованих спеціалістів – інженерів, вчених, цифрових фахівців – перетворило міграцію інтелекту на важливий конкурентний ресурс. Країни та компанії, що здатні залучати й утримувати найкращих фахівців, отримують довгострокові переваги у виробництві наукоємної продукції та реалізації технологічних проривів. Разом із тим «відплив мозків» із менш розвинених країн загострює структурні диспропорції у глобальному розподілі конкурентного потенціалу, зміцнюючи позиції вже лідируючих економік за рахунок периферії.

Важливою особливістю глобальних конкурентних відносин є їхня суперечлива взаємодія з інститутами регулювання. З одного боку, СОТ, угоди про вільну торгівлю та міжнародні арбітражні механізми прагнуть забезпечити рівні умови для всіх учасників. З іншого боку, розвинені країни активно використовують нетарифні бар'єри, субсидування стратегічних галузей та стандартизаційний протекціонізм для захисту власних конкурентних позицій. Особливо виразно ця суперечність проявляється у сфері «зеленої» конкуренції, де ЄС використовує механізм СВМ (прикордонне вуглецеве коригування) як інструмент одночасно й екологічної, і торгово-конкурентної політики.

Сталість і відтворюваність конкурентних переваг у глобальній системі визначаються здатністю економічних суб'єктів до постійного оновлення своєї ресурсної бази. Динамічний підхід, розвинений Д. Тісом та його послідовниками, акцентує увагу на «динамічних здатностях» фірм – вмінні реконфігурувати активи у відповідь на зміни зовнішнього середовища. У глобальному вимірі це означає, що конкурентна перевага не є статичним станом, а перебуває у постійному процесі руйнування й відтворення – «творчому руйнуванні» за Й. Шумпетером, що набуло нових масштабів і темпів в умовах цифрової глобалізації.

Нарешті, необхідно підкреслити, що глобальні конкурентні відносини все більше набувають характеру системного виклику для країн, що прагнуть посісти гідне місце у міжнародному поділі праці. Включення до глобальних ланцюжків доданої вартості, формування власних конкурентних ніш у технологічному

просторі та залучення прямих іноземних інвестицій вимагають не лише ринкових механізмів, а й активної державної промислової політики. Дослідники у сфері глобальної економіки одностайно наголошують, що в умовах посилення асиметрії та геополітичної нестабільності класичний ліберальний підхід «laissez-faire» втрачає ефективність, а стратегічна торгова й промислова політика стають обов'язковими компонентами конкурентної поведінки держав на світовій арені.

1.2 Підходи до оцінювання конкурентоспроможності національних економік

Вимірювання конкурентоспроможності національних економік є однією з центральних проблем у сфері міжнародної економіки, оскільки дає можливість не лише порівнювати становище різних країн, а й ідентифікувати чинники успіху та слабкі місця, що потребують реформування. Упродовж останніх десятиліть сформувалися кілька концептуальних підходів до розуміння й оцінювання цього явища, кожен із яких акцентує різні аспекти конкурентоспроможності.

Перший підхід – торгово-орієнтований – визначає конкурентоспроможність через показники зовнішньої торгівлі: частку країни у світовому експорті, торговий баланс, структуру експорту (частка продукції з високою доданою вартістю), а також реальний ефективний валютний курс. Цей підхід є відносно простим і ґрунтується на добре доступних статистичних даних, проте не враховує внутрішніх структурних чинників економічного успіху [5, с. 54].

Другий підхід – виробничо-продуктивнісний – ставить у центр уваги продуктивність праці та капіталу. Вважається, що конкурентоспроможна економіка – це та, яка виробляє більше доданої вартості на одиницю витрат, постійно підвищує ефективність виробничих процесів і впроваджує інновації. З цієї точки зору ключовими індикаторами є ВВП на душу населення, продуктивність праці у різних секторах, рівень витрат на дослідження і розробки, кількість патентів і технологічних ліцензій.

Третій підхід – системний або інституційний – наголошує на тому, що конкурентоспроможність є функцією якості інституційного середовища: правової системи, захисту прав власності, ефективності державного управління, рівня корупції, доступу до фінансів. Цей підхід найбільш комплексний, оскільки враховує те, що навіть за наявності природних ресурсів чи дешевої робочої сили економіка не може бути конкурентоспроможною, якщо інституційне середовище є несприятливим.

На практиці оцінювання конкурентоспроможності здійснюється за допомогою різноманітних індексів і рейтингів, що розробляються міжнародними організаціями та аналітичними центрами. Найбільш авторитетними серед них є такі [6, с. 128].

Індекс глобальної конкурентоспроможності (GCI) Всесвітнього економічного форуму є одним із найбільш визнаних інструментів порівняльного аналізу. Він вимірює конкурентоспроможність за 12 складовими (так звані «стовпи конкурентоспроможності»): якість інституцій, інфраструктура, макроекономічне середовище, охорона здоров'я та базова освіта, вища освіта та підготовка кадрів, ефективність товарного ринку, ефективність ринку праці, розвиненість фінансового ринку, технологічна готовність, розмір ринку, витонченість бізнесу та інновації (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Порівняльна характеристика основних підходів до оцінювання конкурентоспроможності

Підхід	Ключові показники	Переваги	Обмеження
Торгово-орієнтований	Частка в експорті, торговий баланс, РЕЕР (реальний ефективний обмінний курс)	Простота, доступність даних	Не враховує внутрішні фактори
Виробничо-продуктивнісний	Продуктивність праці, ВВП (валовий внутрішній продукт) на зайнятого, R&D (науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи)	Відображає реальний потенціал зростання	Ігнорує інституційний контекст

Підхід	Ключові показники	Переваги	Обмеження
Системний (інституційний)	Якість управління, захист прав, корупція	Комплексність, довгострокова перспектива	Складність вимірювання
Композитний (індексний)	GCI (Індекс глобальної конкурентоспроможності), IMD (рейтинг Міжнародного інституту розвитку менеджменту), Doing Business та ін.	Міжнародна порівнянність	Суб'єктивність окремих компонентів
Ланцюгово-вартісний	Позиція у GVC (глобальні ланцюжки доданої вартості), частка доданої вартості, вертикальна спеціалізація	Відображає реальну роль країни у глобальному виробництві	Потребує детальної міжгалузевої статистики
Підхід економічної складності	ECI (Індекс економічної складності) Хаусманна–Ідальго, різноманітність та унікальність експортного кошика	Об'єктивність, висока прогностична сила, без суб'єктивних оцінок	Спирається лише на торгову статистику, не охоплює сферу послуг
Інклюзивний (сталого розвитку)	Економічна нерівність, соціальна мобільність, екологічна стійкість; GCI 4.0 (четверте видання Індексу глобальної конкурентоспроможності БЕФ), SDG (Цілі сталого розвитку ООН)	Враховує довгострокову стійкість, відповідає цілям сталого розвитку	Складність агрегування різноманітних показників, методологічна дискусійність

Джерело: систематизовано автором за матеріалами [4]

Рейтинг конкурентоспроможності Міжнародного інституту розвитку менеджменту (IMD) охоплює 63 країни та використовує близько 340 критеріїв, що включають як статистичні дані, так і результати опитувань керівників підприємств. Оцінювання здійснюється за чотирма блоками: економічні показники, ефективність уряду, ефективність бізнесу та стан інфраструктури [4, с. 214].

Разом із цими інструментами аналізу широко використовуються субіндекси Світового банку («Ведення бізнесу», нині замінений рейтингом B-READY), Індекс економічної свободи Heritage Foundation, а також галузеві індикатори ЮНКТАД,

що фіксують конкурентні позиції країн у залученні прямих іноземних інвестицій (рис. 1.2).

Рисунок 1.2 – Система факторів конкурентоспроможності національної економіки

Джерело: розроблено автором на основі концепції М. Портера та методології ВЕФ

Концептуально важливим є розрізнення між статичною та динамічною конкурентоспроможністю. Статична конкурентоспроможність відображає поточні переваги країни, зумовлені наявними ресурсами та умовами виробництва. Динамічна конкурентоспроможність характеризує здатність економіки адаптуватися до змін зовнішнього середовища, нарощувати нові переваги через інновації, технологічний прогрес та інституційний розвиток. Саме динамічний вимір є принципово важливим для оцінювання перспектив країн БРІКС, оскільки їхнє становище у глобальній конкуренції значною мірою визначається здатністю здійснювати структурні трансформації.

Суттєвим внеском у теорію конкурентоспроможності є концепція «розумної спеціалізації», що набула поширення у практиці регіонального розвитку та промислової політики. Відповідно до цього підходу, країни й регіони повинні концентрувати ресурси на тих секторах і технологіях, де вони мають реальний

потенціал досягнення лідерства, а не намагатися конкурувати в усіх галузях одночасно. Для країн БРІКС цей підхід є особливо релевантним: Бразилія з агробізнесом і авіабудуванням, Індія з ІТ-послугами та фармацевтикою, Китай з електронікою та відновлюваною енергетикою демонструють різні, але чіткі моделі спеціалізації у глобальних конкурентних відносинах [7, с. 38].

Варто окремо звернути увагу на ланцюгово-вартісний підхід до визначення конкурентоспроможності. В умовах, коли виробничий процес фрагментований між десятками країн, важливим стає не стільки те, що виробляє країна, скільки те, яку ланку глобального ланцюга вартості вона займає. Країни, що спеціалізуються на виконанні рутинних операцій (складання, нескладна обробка), отримують значно меншу частку доданої вартості, ніж ті, що контролюють дизайн, R&D та маркетинг. Проривом є вертикальне просування у ланцюгу вартості, яке забезпечує зростання доходів і технологічний розвиток.

Нарешті, необхідно відзначити обмеження існуючих методів оцінювання конкурентоспроможності. Більшість рейтингів сформовані з урахуванням економічної моделі розвинених країн і можуть неадекватно відображати специфіку країн, що розвиваються, зокрема тих, що входять до БРІКС. Наприклад, великий розмір держави в економіці не завжди є негативним фактором для країн, де приватний сектор ще недостатньо розвинений [8, с. 67]. Тому поряд із міжнародними рейтингами необхідно використовувати більш контекстуально специфічні підходи, що враховують особливості кожної країни.

Важливим методологічним зрушенням в оцінюванні конкурентоспроможності стало включення до аналітичного інструментарію показників інноваційної активності та цифрової готовності економіки. Глобальний індекс інновацій (GII), що розробляється ВОІВ (Всесвітня організація інтелектуальної власності (World Intellectual Property Organization)) спільно з провідними університетами, дозволяє оцінити не лише результати інноваційної діяльності, а й умови, що її забезпечують: якість людського капіталу, рівень розвитку дослідницької інфраструктури, ефективність ринку знань. Цей інструмент виявився особливо цінним для аналізу країн БРІКС, оскільки дозволяє

розмежовувати економіки з різними моделями інноваційного розвитку – від Китаю, який стрімко наближається до лідерів за патентною активністю, до країн, що лише формують відповідне інституційне підґрунтя. Включення цифрових індикаторів до рейтингів конкурентоспроможності відображає принципову зміну уявлень про джерела конкурентних переваг у постіндустріальну епоху [9, с. 44].

Заслуговує на увагу також підхід, що базується на концепції економічної складності, розроблений Ріккардо Хаусманном та Сезаром Ідальго. Індекс економічної складності (ECI) вимірює різноманітність і унікальність експортного кошика країни, виходячи з припущення, що складні продукти можуть виробляти лише економіки з розвиненою виробничою базою та висококваліфікованою робочою силою. На відміну від традиційних рейтингів, цей підхід не потребує суб'єктивних оцінок і ґрунтується виключно на торговій статистиці, що робить його відносно вільним від методологічних упереджень. Практична цінність ECI полягає в його прогностичній силі: країни з вищим рівнем економічної складності демонструють стійкіше довгострокове зростання доходів, що підтверджується численними емпіричними дослідженнями [18, с. 87].

Зрештою, сучасна дискусія навколо методів оцінювання конкурентоспроможності все частіше звертається до проблеми інклюзивності та сталого розвитку як невід'ємних вимірів конкурентної сили. Всесвітній економічний форум запровадив концепцію «якісного зростання» й переглянув методологію GCI у бік врахування таких параметрів, як рівень економічної нерівності, стан довкілля та соціальна мобільність. Логіка такого підходу полягає в тому, що економіка, яка генерує зростання за рахунок виснаження природних ресурсів або поглиблення соціальної нерівності, не є по-справжньому конкурентоспроможною у стратегічній перспективі. Для країн БРІКС, більшість із яких стикається з гострими проблемами нерівності та екологічної стійкості, інтеграція цих вимірів у методологію оцінювання конкурентоспроможності є не лише академічним питанням, а й практичною необхідністю [10, с. 116].

1.3 Міждержавна організація БРІКС у системі міжнародних економічних відносин

Виникнення БРІКС як впливового міжнародного угруповання є одним із найбільш значущих явищ у еволюції глобальної економічної архітектури початку XXI століття. Розуміння передумов, цілей та принципів формування цього об'єднання, а також його еволюції у системі міжнародних відносин є необхідним для аналізу його ролі в сучасній конкурентній динаміці.

Термін «BRIC» (Бразилія, Росія, Індія, Китай) був уперше використаний у 2001 році аналітиком Goldman Sachs Джимом О'Ніллом у дослідницькому меморандумі, де обґрунтовувалося, що чотири великі економіки, що розвиваються, мають потенціал кардинально змінити баланс глобального ВВП до середини XXI ст. Спочатку це було суто аналітичне поняття без будь-яких організаційних рамок. Перетворення аббревіатури на реальне міжурядове об'єднання відбулося поступово, завдяки збігу об'єктивних передумов і суб'єктивних зусиль країн-учасниць [11, с. 7].

Серед об'єктивних передумов формування БРІКС варто виділити кілька ключових. По-перше, стрімке економічне піднесення країн-учасниць у 2000-х роках на тлі відносного сповільнення економічного зростання в розвинених державах. По-друге, незадоволеність традиційним розподілом голосів і впливу в міжнародних фінансових інституціях – МВФ та Світовому банку – де країни з ринками, що розвиваються, були суттєво недопредставлені попри їхню зростаючу економічну вагу. По-третє, спільне прагнення протистояти уніполярному характеру глобального управління та відстоювати принципи мультилатералізму й суверенного права на вибір моделей розвитку (рис. 1.3).

2001	2006	2009	2010	2011	2023
Концепція «BRIC» Дж.О'Нілла (Goldman Sachs)	Перша неформальна зустріч міністрів закордонних справ (РФ)	Перший саміт у Єкатеринбурзі (Росія)	Приєднання ПАР: BRIC → BRICS	Перший саміт у форматі BRICS (Сань-я, Китай)	Розширення: ОАЕ, Єгипет, Ефіопія, Іран, Саудівська Аравія

Рисунок 1.3 – Еволюція БРІКС: від аналітичної концепції до міждержавного об'єднання

Джерело: складено автором на основі [6; 13]

Перший офіційний саміт лідерів BRIC відбувся у 2009 році в Єкатеринбурзі, де були ухвалені перші спільні заяви щодо реформування міжнародної фінансової системи та необхідності більш справедливого представництва країн із ринками, що розвиваються. З 2010 року до об'єднання приєдналася Південна Африка, що завершило формування «п'ятикутника» БРІКС і забезпечило присутність на африканському континенті [18, с. 51].

Принципово важливим є розуміння організаційної природи БРІКС. На відміну від ЄС, НАФТА чи АСЕАН, БРІКС не є формальною організацією зі статутом, постійним секретаріатом та юридично обов'язковими рішеннями. Це передусім дипломатичний форум – платформа для координації позицій, вироблення спільних підходів та реалізації проектів взаємовигідного співробітництва. Таке гнучке інституційне оформлення дозволяє уникати жорстких зобов'язань і враховувати специфіку кожної з країн-учасниць.

Мета БРІКС є багатовимірною й еволюціонує разом із самим об'єднанням. На ранньому етапі домінуючою метою було реформування глобального управління – зміна квот у МВФ, більший голос у Світовому банку, трансформація G8 у G20 (що відбулося де-факто завдяки тиску країн БРІКС). На наступному етапі акцент змістився на розбудову інститутів взаємодії всередині об'єднання: 2014 року були засновані Новий банк розвитку (НБР) зі штаб-квартирою в Шанхаї та Фонд умовних валютних резервів. Ці інституції стали першими прикладами того, що

БРІКС здатний не лише артикулювати вимоги, а й створювати альтернативні структури (табл. 1.3) [10, с. 5].

Таблиця 1.3 – Основні інституції та механізми співробітництва в рамках БРІКС

Інституція / Механізм	Рік заснування	Функція	Особливості
Саміт лідерів	2009	Вища координаційна функція	Щорічний, ротаційне головування
Новий банк розвитку (НБР)	2014	Фінансування інфраструктури та сталого розвитку	Штаб-квартира – Шанхай, капітал 100 млрд дол.
Фонд умовних валютних резервів	2014	Стабілізація платіжного балансу	Пул 100 млрд дол., аналог МВФ
Діловий форум БРІКС	2013	Координація бізнес-спільнот	Щорічний, паралельно із самітом
Парламентський форум	2015	Міжпарламентська співпраця	Консультативний характер
Контактна група з питань МЕВ	Постійно	Координація у сфері торгівлі та фінансів	На рівні шерп і міністерств

Джерело: складено автором на основі [12; 6]

Принципи, на яких будується співробітництво в рамках БРІКС, принципово відрізняються від тих, що лежать в основі західних міжнародних інститутів. Об'єднання декларує принцип невтручання у внутрішні справи, поваги до суверенітету й права кожної держави самостійно обирати модель розвитку. Це дозволяє об'єднувати країни з різними політичними системами (демократичні, авторитарні), різними економічними укладами (ринковий, змішаний, державно-керований) та різними зовнішньополітичними орієнтаціями.

Принциповою характеристикою БРІКС є те, що країни-члени зберігають цілковиту самостійність у зовнішній торгівлі, фінансовій і грошово-кредитній політиці. Між ними немає зон вільної торгівлі, єдиного митного простору чи валютного союзу. Їхня взаємодія будується на проектному підході: реалізуються конкретні ініціативи у сфері фінансування розвитку, науково-технічного співробітництва, цифрової економіки, охорони здоров'я, що відповідають пріоритетам кожного з учасників [14, с. 88].

Розширення БРІКС у 2023–2024 роках (запрошення ОАЕ, Єгипту, Ефіопії, Ірану та Саудівської Аравії, ряд із яких підтвердили свій вступ) є якісним стрибком в еволюції об'єднання. Новий формат «BRICS+» суттєво збільшує сукупну економічну вагу блоку та його геополітичний охоплення. Водночас він ускладнює вироблення консенсусних рішень, оскільки нові члени мають різні, а подекуди суперечливі інтереси (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Ключові макроекономічні показники країн БРІКС (2023 рік)

Країна	ВВП (ПКС, трлн дол.)	Частка у світовому ВВП (%)	Населення (млн осіб)	Темп зростання ВВП (%)
Бразилія	3,8	2,8	215	2,9
Росія	4,8	3,5	145	3,6
Індія	13,1	7,3	1 430	6,3
Китай	33,0	18,5	1 410	5,2
ПАР	1,0	0,6	60	0,6
БРІКС-5 разом	55,7	32,7	3 260	–
Країни G7 разом	~51,0	~30,0	~780	–

Джерело: складено автором за даними [12]

Отже, за сукупним ВВП за паритетом купівельної спроможності БРІКС-5 уже перевищив G7 – що є красномовним індикатором зрушень у глобальній економічній ієрархії. При цьому найбільша частка в об'єднанні належить Китаю, що породжує питання про внутрішній баланс сил і справжню «спільність» інтересів.

Еволюція БРІКС у системі міжнародних економічних відносин відбувається за кількома ключовими векторами. Перший – фінансово-валютний: прагнення зменшити залежність від долара США у взаємних розрахунках, розвиток торгівлі у національних валютах і пошук альтернатив системі SWIFT. Другий – торговельний: розширення двосторонньої та багатосторонньої торгівлі між країнами-членами, формування спільних ланцюгів постачання. Третій – технологічний: співробітництво у сферах цифрової економіки, космічних технологій, зеленої енергетики. Четвертий – інституційний: реформування глобального управління та розбудова паралельних структура (рис. 1.4).

Рисунок 1.4 – Напрямки розвитку БРІКС

Джерело: складено автором на основі [6; 13]

Важливим для розуміння місця БРІКС у конкурентних відносинах є те, що об'єднання одночасно є платформою зовнішньої конкуренції з розвиненим світом (конкуренція за вплив на формування правил міжнародної торгівлі та фінансів) і площиною внутрішньої конкуренції між членами (за ринки, інвестиції, технологічне лідерство). Зокрема, Індія та Китай є активними конкурентами у боротьбі за іноземні інвестиції та технологічне домінування у Південній і Південно-Східній Азії, попри членство в одному об'єднанні [15].

Узагальнюючи, БРІКС є унікальним явищем у системі сучасних міжнародних економічних відносин – об'єднанням, що поєднує прагматичне самоствердження у глобальній конкурентній боротьбі з гнучким інституційним оформленням, що не обмежує суверенітету учасників. Його подальша еволюція буде значною мірою визначати контури глобального економічного порядку в наступні десятиліття, а розуміння конкурентних засад цього об'єднання становить предметну основу наступних розділів даної роботи.

Окремого розгляду заслуговує питання дедоларизації як одного з найбільш амбітних стратегічних проектів БРІКС. Прагнення знизити залежність від

американського долара у міжнародних розрахунках набуло особливої гостроти після 2022 року, коли заморожування валютних резервів Росії наочно продемонструвало уразливість країн, що зберігають активи у доларових інструментах. У відповідь БРІКС активізував дискусію про створення спільної розрахункової одиниці або резервного активу, хоча практична реалізація цієї ідеї залишається складним завданням через відмінності у монетарних режимах та економічних інтересах країн-членів. Водночас реальним кроком вперед стало суттєве розширення практики двосторонніх розрахунків у національних валютах, насамперед між Китаєм та іншими членами об'єднання, що поступово підриває монополію долара у торгівлі всередині блоку [16, с. 58].

Не менш значущим вектором розвитку БРІКС є формування спільного технологічного простору та координація у сфері цифрової економіки. Країни-члени усвідомлюють, що технологічна залежність від розвинених держав є стратегічною вразливістю, тому дедалі активніше розвивають механізми обміну компетенціями та спільних досліджень. Китай позиціонує себе як постачальника цифрової інфраструктури для партнерів по БРІКС через ініціативи у сфері 5G, платіжних систем та хмарних технологій, тоді як Індія пропонує власні платформні рішення, зокрема досвід розбудови UPI – одної з найбільших у світі систем миттєвих цифрових платежів. Ця внутрішня конкуренція технологічних моделей всередині БРІКС є водночас джерелом напруженості й рушієм інноваційного розвитку об'єднання в цілому [3, р. 73].

Нарешті, принципово важливим є питання легітимності та сприйняття БРІКС у глобальному контексті. Об'єднання позиціонує себе як виразника інтересів глобального Півдня, однак це твердження є дискусійним. Критики вказують на те, що найбільші члени блоку – Китай і Росія – переслідують насамперед власні геополітичні інтереси, а не інтереси країн, що розвиваються, в цілому. Водночас зростаючий інтерес до членства в БРІКС з боку понад двадцяти країн Азії, Африки та Латинської Америки свідчить про те, що об'єднання задовольняє реальний запит на альтернативні платформи глобального представництва. Здатність БРІКС перетворити цей запит на ефективну колективну дію, не розчинившись у

внутрішніх суперечностях, визначатиме його реальну вагу у формуванні багатопольного світового порядку [17, с. 134].

Проведений теоретичний аналіз дозволяє сформулювати такі основні висновки. Глобальна конкуренція є багаторівневим явищем, що охоплює взаємодію суб'єктів мікро-, мезо- та макрорівня і проявляється у цінових, технологічних, інвестиційних та стандартизаційних формах. Її ключовою особливістю в сучасних умовах є поєднання суперництва зі взаємозалежністю учасників, а також посилення геоекономічного виміру.

Оцінювання конкурентоспроможності національних економік здійснюється за допомогою кількох підходів – торгово-орієнтованого, виробничо-продуктивнісного та системного, а на практиці – через зведені індекси (GCI ВЕФ, рейтинг IMD та ін.). Кожен із методів має свої переваги й обмеження, а для країн БРІКС критично важливим є динамічний вимір конкурентоспроможності – здатність до структурної трансформації та просування у глобальних ланцюгах вартості.

БРІКС сформувалося на хвилі стрімкого економічного піднесення країн, що розвиваються, і незадоволеності сформованою архітектурою глобального управління. Незважаючи на неформальний характер і відсутність жорсткої наднаціональної структури, об'єднання стало впливовим актором у системі міжнародних відносин, здатним формувати паралельні фінансові інституції та консолідовано відстоювати свої позиції на міжнародних форумах. Водночас внутрішня різноманітність та конкуренція між членами залишаються суттєвими факторами, що обумовлюють межі і форми цієї консолідації.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ КОНКУРЕНТНИХ ПОЗИЦІЙ КРАЇН БРІКС У СУЧАСНІЙ СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

2.1 Компаративний аналіз економічного потенціалу країн БРІКС та розвинених країн світу

Визначення реального економічного потенціалу країн БРІКС у порівнянні з розвиненими державами вимагає системного аналізу широкого спектра макроекономічних показників у їхній динаміці. Лише через зіставлення в часі й просторі можна отримати об'єктивне уявлення про масштаб зрушень, що відбулися у глобальній економічній ієрархії, та реальну вагу об'єднання у сучасних конкурентних відносинах.

Відправною точкою такого аналізу є порівняння обсягів валового внутрішнього продукту. Якщо на початку 2000-х років країни БРІКС у сукупності формували менше 20% світового ВВП за паритетом купівельної спроможності, то вже до 2010 року їхня частка перевищила 25%, а до 2023 року – наблизилася до 36%. За цей самий період частка країн G7 скоротилася з понад 45% до приблизно 30%. Це є беззаперечним свідченням масштабного перерозподілу економічної ваги між «старим» і «новим» світом (табл. 2.1) [16, с. 97].

Таблиця 2.1 – Динаміка частки країн БРІКС і G7 у світовому ВВП (ПКС, %)

Група / Країна	2000 р.	2005 р.	2010 р.	2015 р.	2020 р.	2023 р.
Китай	7,4	9,5	13,6	17,1	18,3	18,5
Індія	3,8	4,5	5,7	7,0	7,0	7,3
Росія	2,4	3,0	3,0	3,3	3,2	3,5
Бразилія	2,7	2,8	2,9	2,9	2,7	2,8
ПАР	0,7	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6
БРІКС-5 разом	17,0	20,5	25,9	31,0	31,8	32,7
G7 разом	47,1	43,5	39,0	34,5	31,5	30,1
Решта світу	35,9	36,0	35,1	34,5	36,7	37,2

Джерело: складено автором за даними [12]

Наростання економічної ваги БРІКС відбувалося передусім за рахунок Китаю та Індії, тоді як вклад Бразилії та ПАР залишався стабільно скромним. Це

вказує на глибоку внутрішню асиметрію об'єднання, яка є одним із ключових структурних викликів для його подальшого розвитку.

Аналіз абсолютних обсягів номінального ВВП дає дещо іншу картину. За цим показником країни G7 зберігають перевагу завдяки вищому рівню цін і курсовим факторам. Проте розрив неухильно скорочується: якщо 2000 року сукупний номінальний ВВП країн БРІКС-5 становив менше 15% від G7, то до 2023 року – вже понад 55%. Китай у 2023 році досяг позначки близько 17,7 трлн доларів номінального ВВП, що відповідає приблизно 65% від показника США [3, с. 143].

Структура економічного зростання також суттєво відрізняється між країнами-членами БРІКС. Китай упродовж двох десятиліть демонстрував щорічні темпи приросту в 7–10%, спираючись на промисловий експорт, інфраструктурні інвестиції та технологічний розвиток. Індія підтримувала зростання на рівні 6–8% завдяки динамічному сектору послуг, зокрема ІТ-аутсорсингу і фінтеху. Бразилія і ПАР демонстрували значно нижчі й нерівномірніші темпи – 1–3% – через сировинну залежність і структурні проблеми. Росія після відносно стабільного зростання у 2000-х роках зіткнулася з різкими коливаннями через санкційний тиск та нафтову кон'юнктуру (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Середньорічні темпи приросту реального ВВП країн БРІКС та провідних розвинених країн (%)

Країна / Група	2001–2005	2006–2010	2011–2015	2016–2020	2021–2023
Китай	9,8	11,2	7,9	6,4	5,3
Індія	6,9	7,8	7,0	5,7	7,2
Росія	6,1	4,0	1,2	1,4	2,8
Бразилія	3,2	4,0	1,7	–0,6	2,1
ПАР	4,1	4,1	1,9	0,8	1,2
США	2,2	0,8	2,4	2,4	3,0
Зона євро	1,7	0,9	1,0	1,7	2,2
Японія	1,3	0,3	1,2	0,8	1,4
Великобританія	2,5	1,2	2,1	1,7	2,0

Джерело: складено автором за даними [14]

Принципово важливим виміром конкурентного потенціалу є показник ВВП на душу населення, оскільки саме він відображає добробут громадян і продуктивність економіки на індивідуальному рівні. За цим показником розрив між

БРІКС і розвиненими країнами залишається величезним. ВВП на душу населення у США перевищує 80 тисяч доларів, у Німеччині – понад 54 тисячі. Натомість у Китаї цей показник становить близько 13 тисяч доларів, у Бразилії – 10 тисяч, у ПАР – 6 тисяч, а в Індії – лише 2,5 тисячі доларів. Це означає, що незважаючи на велику сукупну економічну масу, країни БРІКС ще не досягли рівня добробуту, порівнянного з розвиненими державами (рис. 2.1) [17].

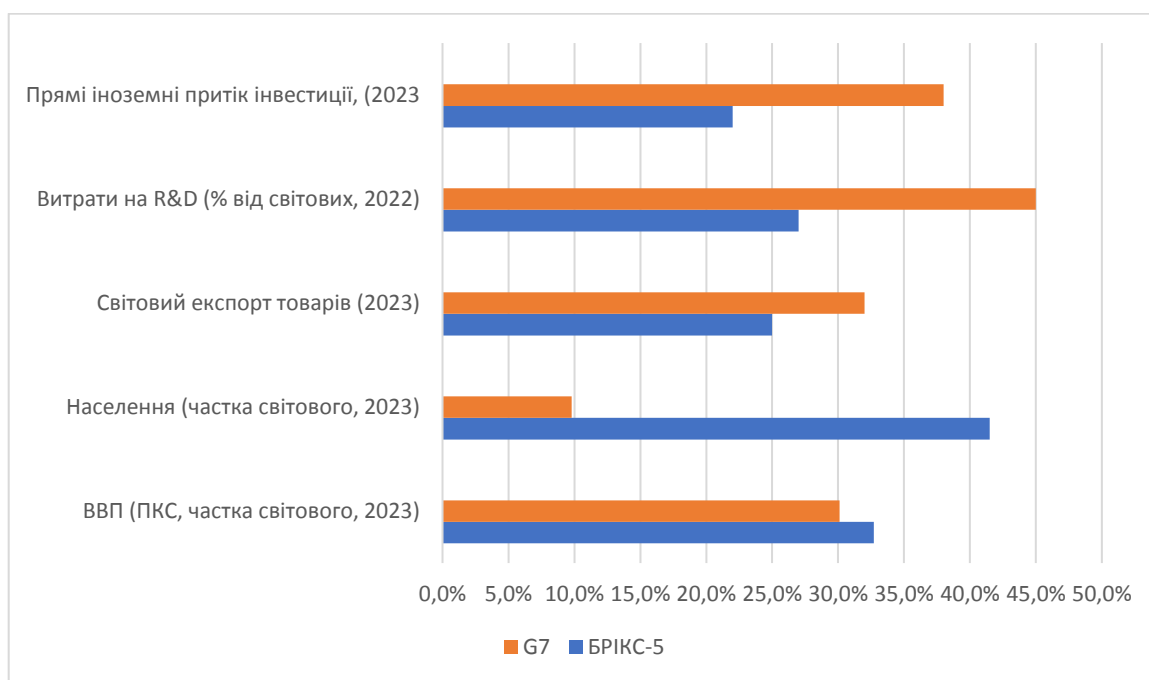

Рис. 2.1 – Порівняльний профіль економічного потенціалу БРІКС та G7

Джерело: побудовано автором за даними [20]

Зовнішньоторговельний потенціал є ще одним критичним виміром компаративного аналізу. Сукупна частка країн БРІКС у світовому товарному експорті стрімко зростала: з 8% у 2000 році до понад 25% у 2023-му. Провідну роль відіграє Китай, який є найбільшим у світі експортером товарів із часткою близько 14%. Разом із тим структура експорту країн-членів кардинально різниться. Китай експортує переважно промислові вироби й електроніку, Бразилія – сою, залізну руду й нафту, ПАР – дорогоцінні метали й мінерали, Росія – вуглеводні й зброю, Індія – фармацевтику, ІТ-послуги й ювелірні вироби [19].

Фінансова складова економічного потенціалу характеризується значним обсягом золотовалютних резервів країн БРІКС. Зокрема, резерви Китаю є

найбільшими у світі та перевищують 3 трлн доларів. Разом п'ять країн концентрують понад 35% глобальних валютних резервів, що є потужним інструментом у сфері міжнародних фінансів і дозволяє підтримувати стабільність навіть в умовах зовнішніх шоків.

Демографічний фактор є одним із ключових джерел довгострокового конкурентного потенціалу БРІКС. Сукупне населення п'яти країн перевищує 3,2 мільярда осіб, що становить більше 40% людства. Особливо важливим є те, що демографічний профіль Індії та – меншою мірою – інших країн блоку є відносно молодим, тоді як G7 стикається з проблемою старіння населення. Молода й зростаюча робоча сила є стратегічним ресурсом, що живить внутрішній попит і забезпечує приріст трудових ресурсів у середньостроковій перспективі [10, с. 14].

Водночас компаративний аналіз виявляє й суттєві слабкості, що обмежують конкурентний потенціал БРІКС. Перша – це технологічний розрив: незважаючи на швидке зростання витрат на R&D у Китаї та Індії, технологічна база БРІКС загалом поступається G7. Друга – якість інституційного середовища: у більшості країн-членів показники захисту прав власності, верховенства права та ефективності державного управління суттєво нижчі від середніх по ОЕСР. Третя – фінансова глибина ринків: попри зростання, фондові та боргові ринки країн БРІКС залишаються менш розвиненими й менш ліквідними, ніж у США, ЄС чи Японії.

Окремої уваги в компаративному аналізі заслуговує інноваційний потенціал країн БРІКС у зіставленні з розвиненими економіками. Витрати на дослідження і розробки як частка ВВП залишаються одним із найбільш показових індикаторів технологічної амбітності держави. Китай суттєво скоротив розрив із лідерами, довівши цей показник до 2,4% ВВП, що вже перевищує середній рівень по ЄС. Індія, попри вражаючі успіхи у сфері IT-послуг, витрачає на R&D лише близько 0,7% ВВП, що є серйозним структурним обмеженням для переходу до вищих щаблів інноваційних ланцюгів. Бразилія, ПАР і Росія демонструють стагнацію або скорочення відповідних витрат, що консервує їхню залежність від ресурсно-орієнтованих моделей зростання. Натомість США витрачають близько 3,5% ВВП

на R&D, Японія і Південна Корея – понад 3%, що забезпечує їхнє стабільне технологічне лідерство у ключових галузях [13, с. 88].

Важливим виміром конкурентного порівняння є стан людського капіталу, що вимірюється не лише охопленням освітою, а й якістю підготовки кадрів і здатністю економіки утримувати таланти. За індексом людського капіталу Світового банку країни G7 стабільно випереджають членів БРІКС: Японія та Німеччина входять до топ-15 глобального рейтингу, тоді як Китай займає середні позиції, а Індія, Бразилія і ПАР суттєво відстають. Разом із тим кількісний масштаб підготовки фахівців у Китаї та Індії є вражаючим: ці країни щорічно випускають мільйони інженерів і науковців, формуючи потужний резерв людського потенціалу. Критичною проблемою залишається відтік кваліфікованих кадрів до розвинених країн, що фактично субсидує інноваційні системи G7 за рахунок інвестицій у людський капітал країн БРІКС [18, р. 51].

Завершуючи компаративний аналіз, необхідно акцентувати увагу на нерівномірності просторового розподілу економічного потенціалу всередині самих країн БРІКС, що є суттєвим чинником, який коригує загальну картину. Китайські прибережні провінції за рівнем розвитку наближаються до середніх показників Європи, тоді як внутрішні регіони зберігають ознаки бідності. В Індії технологічні хаби Бангалору та Хайдарабаду контрастують із депресивними аграрними штатами. Бразилія відтворює цей же дуалізм у протистоянні промислового Півдня і відсталого Амазонії. Ця внутрішня регіональна нерівність означає, що агреговані макроекономічні показники країн БРІКС значною мірою маскують структурну фрагментованість їхніх економік і реальну нерівномірність конкурентного потенціалу. Саме подолання цієї фрагментованості через ефективну регіональну політику є однією з ключових умов реалізації довгострокового потенціалу зростання країн об'єднання [22, с. 167].

2.2 Рівень конкурентоспроможності країн БРІКС в системі глобальних конкурентних відносин

Позиції країн БРІКС у провідних міжнародних рейтингах конкурентоспроможності дають змогу оцінити не лише їхній поточний стан, а й тенденції зміни, сильні та слабкі сторони кожного з учасників об'єднання. Аналіз таких рейтингів, як Індекс глобальної конкурентоспроможності ВЕФ, рейтинг IMD, Індекс сприйняття корупції Transparency International (ІСК, Міжнародна організація з протидії корупції «Transparency International»)) та ін., розкриває багатовимірну картину конкурентних позицій блоку [12, с. 143].

У Звіті про глобальну конкурентоспроможність ВЕФ (GCI 4.0, Індекс глобальної конкурентоспроможності, Всесвітній економічний форум (ВЕФ / WEF – Всесвітній економічний форум)), який охоплює 141 країну і оцінює їх за 103 індикаторами в межах 12 «стовпів», країни БРІКС займають відносно неоднорідні позиції. Китай стабільно посідає місце в першій тридцятці, зокрема у виданні 2019 року – 28 позицію, що є найвищим результатом серед усіх членів блоку. Особливо сильними сторонами Китаю є розмір ринку (1 місце у світі), інфраструктура та макроекономічна стабільність. Індія демонструє суттєвий прогрес – з 71 місця у 2014 році до 68-го у 2019-му, із сильними позиціями у сфері інновацій і динаміці бізнесу. Росія займала 43–47 місця завдяки відносно розвиненій інфраструктурі та освіті, але втрачала бали через якість інститутів і відкритість ринків. Бразилія коливалася в межах 71–80 позицій, ПАР – у межах 60–67 місць (табл. 2.3) [13, с. 48].

Таблиця 2.3 – Позиції країн БРІКС у ключових міжнародних рейтингах конкурентоспроможності (2019–2023)

Країна	GCI ВЕФ 2019 (місце зі 141)	IMD 2023 (місце з 64)	Індекс екон. свободи 2023 (місце зі 176)	Рейтинг інновацій ГПІ 2023 (місце зі 132)
Китай	28	21	154	12
Індія	68	40	93	40
Росія	43	43	100	51
Бразилія	71	60	143	49
ПАР	60	61	78	59
США	2	1	25	3

Продовження таблиці 2.3

Німеччина	7	22	14	8
Японія	6	35	24	13

Джерело: складено автором за даними [6]

Аналіз рейтингу конкурентоспроможності IMD (Рейтинг світової конкурентоспроможності IMD, Інститут розвитку менеджменту (IMD – Інститут розвитку менеджменту)) дає подібну, але дещо відмінну картину. Цей рейтинг більшою мірою орієнтований на умови ведення бізнесу і базується значною мірою на опитуваннях підприємців. Китай посідає у ньому вищі позиції ніж в рейтингу ВЕФ – 21 місце у 2023 році, що відображає реальний прогрес у створенні сприятливого бізнес-середовища. Натомість Бразилія і ПАР опинилися в нижній частині рейтингу, що відповідає реальним труднощам із бюрократизмом, правовою невизначеністю й інфраструктурними дефіцитами.

Глобальний інноваційний індекс (ГІІ, Глобальний інноваційний індекс Організація: Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ / ВОПО – Всесвітня організація інтелектуальної власності)), що розраховується WIPO, є ключовим індикатором для оцінювання технологічних конкурентних переваг. Тут лідерство Китаю є ще більш виразним: 12 місце у 2023 році свідчить про те, що КНР увійшла до кола провідних інноваційних держав. Показово, що в окремих компонентах – таких як патентна активність і впровадження технологій – Китай входить до першої п'ятірки глобально. Індія (40 місце) також демонструє зростаючі інноваційні можливості, передусім завдяки розвитку власної екосистеми стартапів і фармацевтичної промисловості (табл. 2.4) [18, с. 23].

Таблиця 2.4 – Профіль конкурентних переваг і вразливостей країн БРІКС за компонентами GCI ВЕФ

Країна	Найсильніші компоненти	Найслабші компоненти	Загальна тенденція
Китай	Розмір ринку (1), інфраструктура (36), макростабільність (39)	Інституції (77), відкритість ринку (56)	Стабільне зростання
Індія	Розмір ринку (3), інновації (35), ділова активність (32)	Інфраструктура (70), охорона здоров'я (109)	Поступове покращення
Росія	Освіта (32), інфраструктура (50), макростабільність (43)	Інституції (74), ринок праці (84), відкритість (96)	Стагнація / погіршення

Продовження таблиці 2.4

Бразилія	Розмір ринку (10), бізнес-вигонченість (38)	Інституції (99), макростабільність (129), відкритість (127)	Повільне погіршення
ПАР	Фінансова система (42), бізнес-динамізм (47)	Охорона здоров'я (111), ринок праці (116), освіта (95)	Погіршення

Джерело: складено автором на основі [13]

Профіль рейтингу розкриває принципово важливу закономірність: загальне слабе місце всіх країн БРІКС – це якість інституцій. Захист прав власності, незалежність судової системи, ефективність державного управління й рівень корупції є «стовпами», за якими об'єднання критично відстає від G7. Це означає, що навіть там, де країни БРІКС накопичили значний виробничий потенціал і людський капітал, його реалізація гальмується через незадовільне інституційне середовище. Виняток становить хіба що певний прогрес Китаю, де жорстка держава виконує частину функцій ефективних інститутів – через координацію, контракти і гарантії для інвесторів, – хоча й за рахунок обмеження свободи підприємництва (рис. 2.2) [22, р. 77].

Рисунок 2.2 – Радарна діаграма конкурентних позицій країн БРІКС за ключовими «стовпами» GCI

Джерело: побудовано автором за даними [13]

Позиції країн БРІКС у глобальних ланцюгах вартості є ще одним виміром конкурентоспроможності, що потребує окремого розгляду. За даними ЮНКТАД і ОЕСР, частка доданої вартості, яку країни БРІКС вилучають із глобальних ланцюгів, суттєво нижча від їхньої частки у валовому виробництві. Це означає, що значна частина їхнього виробництва представлена відносно низькотехнологічними операціями з невеликою маржею, тоді як висококонкурентна частина – дизайн, НДДКР, маркетинг – залишається переважно в руках компаній зі США, Японії та Західної Європи.

Помітним і важливим є прогрес Китаю у переміщенні вгору ланцюгами вартості. Якщо на початку 2000-х КНР асоціювалася передусім із дешевим складальним виробництвом, то сьогодні китайські компанії Huawei, CATL, BYD, DJI конкурують на глобальних ринках у сегментах телекомунікаційного обладнання, акумуляторних технологій, електромобілів і дронів. Тобто технологічна конкурентоспроможність Китаю перейшла у якісно нову фазу, що становить безпосередній виклик для США, ЄС та Японії.

Цифровий вимір конкурентоспроможності набуває дедалі більшого значення. Китай є безумовним лідером БРІКС за рівнем розвитку цифрової економіки: обсяг електронної торгівлі, кількість інтернет-користувачів, інвестиції в штучний інтелект і 5G-мережі ставлять КНР у пряму конкуренцію з США за технологічне лідерство. Індія, своєю чергою, здійснила стрімку цифровізацію фінансового сектору завдяки впровадженню Unified Payments Interface та системі цифрової ідентифікації Aadhaar, охопивши понад мільярд громадян (табл. 2.5) [25, р. 92].

Таблиця 2.5 – Ключові індикатори цифрової конкурентоспроможності країн БРІКС (2023)

Показник	Китай	Індія	Росія	Бразилія	ПАР
Охоплення інтернетом (% населення)	77	53	88	84	72
Кількість єдинорогів (стартапи \$1 млрд+)	340	110	8	14	2
Інвестиції в ІІІ (млрд дол., 2022)	15,2	3,9	0,5	0,8	0,2
Частка цифрової економіки у ВВП (%)	41,5	8,5	7,3	6,8	5,1
Індекс мережевої готовності (місце зі 134)	23	67	42	55	68

Джерело: складено автором за даними [12]

Аналіз конкурентних позицій у фінансовій сфері виявляє ще один вимір диференціації між членами БРІКС. Китайський юань входить до кошика спеціальних прав запозичення МВФ з 2016 року, а його інтернаціоналізація розглядається як стратегічний пріоритет Пекіна. Бразильський реал, індійська рупія, південноафриканський ренд є валютами, що в більшій чи меншій мірі конвертуються, але не відіграють значної ролі в міжнародних розрахунках. Це означає, що фінансова конкурентоспроможність об'єднання загалом є значно нижчою від його виробничого і торгового потенціалу.

Особливо важливою для оцінювання конкурентних позицій є присутність компаній БРІКС у глобальних рейтингах найбільших корпорацій. У списку Fortune Global 500 за 2023 рік Китай представлений 135 компаніями (більше, ніж США – 136, практично нарівні), Індія – 8, Бразилія – 7, Росія – 4, ПАР – 1. Тобто корпоративна конкурентоспроможність БРІКС визначається майже виключно китайськими транснаціональними корпораціями, тоді як інші члени залишаються далеко позаду у формуванні глобальних корпоративних гравців [18, р. 134].

Підсумовуючи аналіз конкурентних позицій, слід виокремити кілька системних закономірностей. Перша – принципова неоднорідність БРІКС: фактично йдеться про два різних кластери – Китай і Індія з відчутним конкурентним піднесенням, та Бразилія, ПАР і (з 2022 року) Росія, що стикаються зі стагнацією або погіршенням позицій. Друга – домінування кількісних (розмір ринку, обсяг виробництва) переваг над якісними (технологічне лідерство, інституційна ефективність), що є характерним для ранніх стадій конкурентного піднесення. Третя – суперечлива динаміка: окремі країни роблять якісні ривки в конкурентоспроможності (Китай у технологіях, Індія у цифрових фінансах), тоді як інші залишаються в пастці середнього доходу.

Суттєвим доповненням до картини конкурентних позицій країн БРІКС є аналіз їхніх місць у рейтингах логістичної ефективності та розвитку інфраструктури, що безпосередньо визначають здатність економіки інтегруватися у глобальні торговельні потоки. Індекс логістичної ефективності Світового банку

(LPI) фіксує значну диференціацію всередині блоку: Китай стабільно входить до топ-20 за якістю митного адміністрування, транспортної інфраструктури та своєчасності доставки, тоді як Бразилія і ПАР втрачають конкурентні позиції через хронічне недофінансування портової та залізничної інфраструктури. Індія демонструє помітний прогрес завдяки масштабним державним програмам розбудови автодоріг і модернізації морських портів, що поступово перетворює її на регіональний логістичний хаб Південної Азії. Відставання у логістичній ефективності фактично є прихованим податком на конкурентоспроможність, оскільки підвищує транзакційні витрати і знижує привабливість країни для розміщення виробництв у глобальних ланцюгах постачання [2, с. 43].

Окремого розгляду заслуговує конкурентоспроможність країн БРІКС у залученні прямих іноземних інвестицій, яка є чутливим індикатором довіри міжнародного бізнесу до інвестиційного клімату держави. За даними ЮНКТАД, Китай упродовж більшої частини 2010-х років входив до трійки найбільших реципієнтів ПІІ у світі, хоча з кінця десятиліття приплив інвестицій почав сповільнюватися через зростання витрат на робочу силу та геополітичну напруженість. Індія натомість перетворилася на одного з найдинамічніших реципієнтів ПІІ, особливо у секторах технологій, фармацевтики та відновлюваної енергетики, що відображає зростаючу довіру глобального капіталу до її економічних перспектив. Бразилія і ПАР, незважаючи на значний ресурсний потенціал, стикаються з хронічними проблемами нестабільності регуляторного середовища, що суттєво обмежує їхню здатність конкурувати за довгострокові інвестиційні потоки [24, р. 118].

Нарешті, важливим виміром конкурентоспроможності, який нерідко залишається поза увагою традиційних рейтингів, є м'яка сила країн БРІКС та їхня здатність формувати міжнародні наративи й стандарти. США та провідні країни ЄС традиційно домінують у глобальному інформаційному просторі, задаючи орієнтири у сфері технологічних стандартів, освітніх моделей і культурного впливу. Китай активно інвестує у наращування власної м'якої сили через мережу Інститутів Конфуція, медійні платформи та дипломатію розвитку в країнах Африки

й Азії. Індія використовує діаспорний ресурс і культурну привабливість як інструменти економічної дипломатії. Проте загалом БРІКС як об'єднання поки що не сформував консолідованого наративу, який міг би конкурувати з ціннісно-інституційними пропозиціями Заходу, що є суттєвим обмеженням для перетворення економічного потенціалу блоку на реальний глобальний вплив [23, с. 79].

2.3 Перспективи і напрями розвитку міждержавної організації БРІКС та її членів

Перспективи БРІКС у системі глобальних конкурентних відносин визначаються взаємодією кількох потужних чинників: внутрішньою динамікою розвитку країн-членів, еволюцією архітектури глобального управління, геополітичними трансформаціями та здатністю об'єднання долати власні інституційні обмеження. Аналіз цих чинників дозволяє окреслити сценарії та пріоритетні напрями розвитку організації на середньострокову й довгострокову перспективи.

Фундаментальним питанням для майбутнього БРІКС є здатність подолати внутрішню асиметрію і трансформуватися з аморфного форуму в більш структуроване і дієве об'єднання. Розширення блоку у 2023–2024 роках є свідченням того, що попит на участь у БРІКС зростає: понад 40 країн офіційно висловили зацікавленість у приєднанні. Це робить питання формату і критеріїв членства надзвичайно актуальним для збереження ефективності організації [2, с. 15].

Прогнозні сценарії розвитку БРІКС як об'єднання можна систематизувати у три основні варіанти, що відображають різні рівні інтеграції й амбіцій (рис. 2.3).

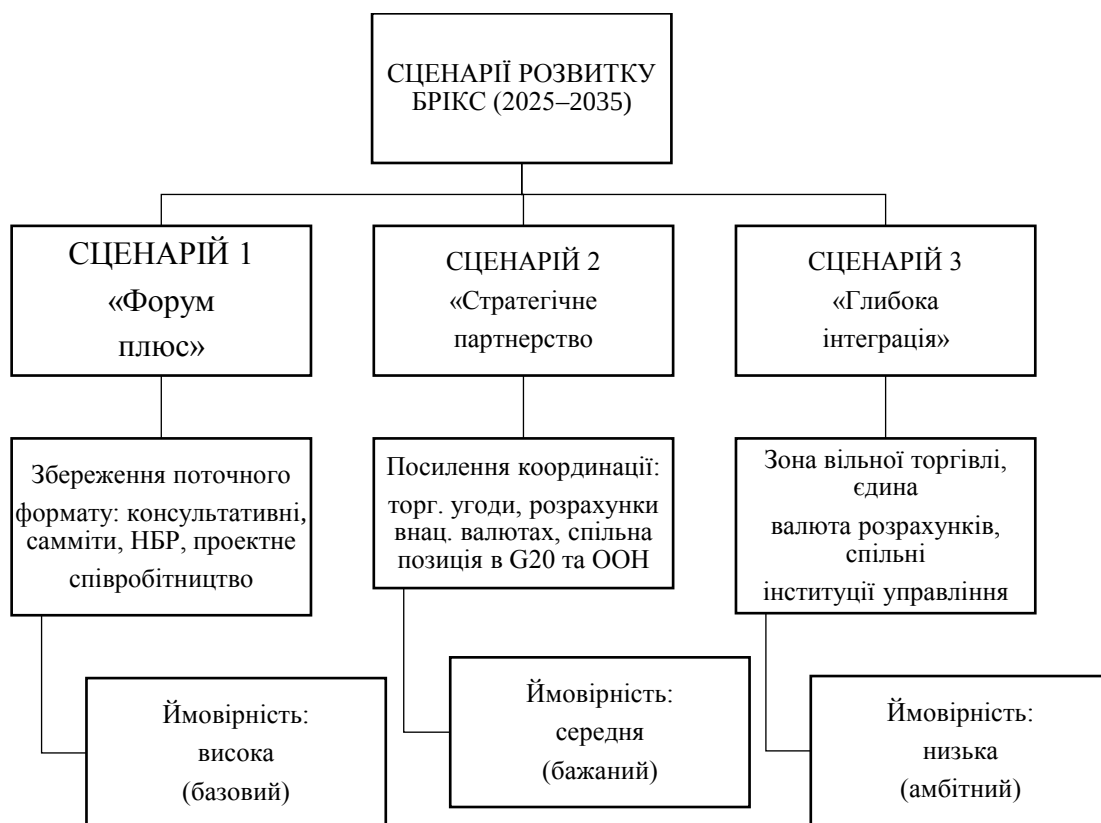

Рисунок 2.3 – Сценарії розвитку БРІКС на 2025–2035 роки

Джерело: розроблено автором на основі аналізу [24]

Базовий сценарій «Форум плюс» передбачає збереження чинного інституційного формату з поступовим нарощуванням проектного співробітництва. Акцент робиться на НБР, де нарощується кредитний портфель, на зонах взаємних торгових преференцій між окремими членами та на координації позицій у G20. Цей сценарій є найбільш реалістичним з огляду на глибокі відмінності між країнами-членами.

Сценарій «Стратегічного партнерства» передбачає більш активну координацію у сфері торгівлі, фінансів та зовнішньої політики. Ключовим елементом тут є перехід на розрахунки у національних валютах у двосторонній торгівлі, що вже відбувається між Китаєм та Індією, Китаєм та Бразилією, Росією та рядом партнерів. Це потенційно може підірвати домінування долара у глобальних розрахунках, хоча лише за умови, що юань або альтернативна «бриксівська» одиниця набудуть достатнього рівня довіри й ліквідності [24, с. 37].

Найамбітніший сценарій «Глибокої інтеграції» – зона вільної торгівлі, спільна валюта, наднаціональні інституції – залишається малоймовірним у найближчому десятилітті через фундаментальні суперечності між членами: прикордонний конфлікт між Індією та Китаєм, конкуренція за ринки, відмінності в правових та регуляторних системах. Проте навіть елементи цього сценарію, що поступово реалізуються, мають суттєвий ефект на глобальну фінансову архітектуру.

Перспективи кожної з країн-членів БРІКС у конкурентній площині також потребують індивідуального розгляду.

Китай у середньостроковій перспективі продовжить рух до технологічного лідерства, попри наростаючий тиск із боку США у сфері напівпровідників і штучного інтелекту. Перехід від моделі «світової фабрики» до моделі «технологічного лідера» є стратегічним завданням, закріпленим у програмах «Зроблено в Китаї 2025» та «14-й п'ятирічний план». Разом із тим КНР стикається з серйозними структурними ризиками: борговою кризою в секторі нерухомості, демографічним старінням, зростаючою залежністю від інноваційного лідерства в умовах технологічного декаплінгу від Заходу.

Індія є найбільш динамічно зростаючою великою економікою світу і має всі передумови для того, щоб стати третьою за розміром економікою планети до 2030 року. Конкурентні переваги Індії – молода демографія, технологічно грамотна еліта, великий внутрішній ринок і позиція «нейтральної» держави, що не є ані союзником, ані противником жодного з глобальних полюсів. Водночас Індія страждає від хронічних структурних проблем: слабкої промислової бази, нерівності, дефіциту якісної інфраструктури.

Бразилія має потужний аграрний, енергетичний і природний потенціал, зокрема найбільші у світі запаси прісної води, значні запаси нафти і неметалевих мінералів, а також колосальний аграрний сектор. У контексті зеленого переходу Бразилія може набути нових конкурентних переваг у виробництві біопалива, чистої електроенергії та «зеленого» водню. Однак хронічна макроекономічна

нестабільність, нерівність і нестійкість курсу економічної політики є постійними гальмами розвитку.

Росія після 2022 року опинилася у ситуації глибокої переорієнтації зовнішньоекономічних зв'язків і структурної перебудови, що надзвичайно ускладнює прогнозування її конкурентних перспектив. Санкційний тиск призвів до часткової ізоляції від глобальних технологічних ланцюгів, проте одночасно стимулював активізацію торгових і фінансових відносин із Китаєм, Індією та рядом країн Глобального Півдня.

ПАР залишається найрозвиненішим фінансовим ринком африканського континенту і є природним «воротами» БРІКС до Африки. Проте внутрішні проблеми – хронічне безробіття (понад 30%), нерівність, дефіцит електроенергії та низькі темпи зростання – обмежують її конкурентний потенціал (табл. 2.6) [23, р. 8].

Таблиця 2.6 – Ключові фактори конкурентної перспективи країн БРІКС на горизонт 2030 року

Країна	Головні конкурентні активи	Ключові ризики й обмеження	Прогноз позиції у GCI
Китай	Технологічний комплекс, обсяг ринку, держ. координація	Демографія, борги, декаплінг із Заходом	Зростання (топ-20)
Індія	Демографія, ІТ, фармацевтика, нейтральний статус	Нерівність, інфраструктура, банківський сектор	Зростання (топ-50)
Бразилія	Агробізнес, природні ресурси, зелена енергетика	Макронестабільність, нерівність, інституції	Стабільно / слабке погіршення
Росія	Ресурси, ВПК, ядерна енергетика, освіта	Санкції, технол. ізоляція, залежність від КНР	Погіршення
ПАР	Фінансові ринки, африканська інтеграція	Безробіття, нерівність, дефіцит інфраструктури	Стабільно / слабке погіршення

Джерело: складено автором на основі прогнозних оцінок [24; 29]

Важливим напрямом розвитку БРІКС є поглиблення співробітництва у сфері сталого розвитку й зеленої економіки. Всі п'ять членів підписали Паризьку угоду і задекларували цілі нульового вуглецевого балансу, хоча часові горизонти й механізми різняться. Китай є найбільшим у світі виробником сонячних панелей, вітрових турбін та електромобільних батарей, що перетворює його на ключового

гравця у глобальній «зеленій» конкуренції. Бразилія і ПАР мають значний потенціал виробництва «зеленого» водню завдяки сприятливим природним умовам.

Фінансова дедоларизація є ще одним стратегічним напрямом, що набуває практичного виміру. Вже сьогодні близько 25% двосторонньої торгівлі між Китаєм та Росією, а також значна частина китайсько-індійської та китайсько-бразильської торгівлі здійснюються в юанях або з використанням двосторонніх своп-ліній. НБР активно розміщує облігації в юанях на міжнародних ринках. Проте шлях від цих перших кроків до реальної альтернативи доларовій системі є тривалим і залежить насамперед від рівня довіри до юаня та від розвитку фінансових ринків БРІКС [27, р. 143].

Таблиця 2.7 – Прогноз частки країн БРІКС у ключових показниках світової економіки до 2030 і 2035 рр. (%)

Показник	БРІКС-5, 2023	БРІКС-5, 2030 (прогноз)	БРІКС-5, 2035 (прогноз)
Частка у світовому ВВП (ПКС)	32,7	35,5	38,0
Частка у світовому ВВП (номін.)	~26,0	30,0	34,0
Частка у світовому експорті товарів	25,0	27,5	29,0
Частка у глобальних ПП (притік)	22,0	25,0	27,0
Частка у глобальних витратах на R&D	27,0	32,0	36,0
Частка у світовому споживанні енергії	39,0	41,0	42,5

Джерело: складено автором на основі [16; 24; 29; 30]

Реформування глобального управління залишається ключовим зовнішнім напрямом діяльності БРІКС. Блок послідовно виступає за збільшення квот країн із ринками, що розвиваються, у МВФ і Світовому банку, за реформування Ради Безпеки ООН і за демократизацію глобальних торгових правил у рамках СОТ. Хоча прогрес у цих питаннях є повільним, присутність БРІКС у G20 і здатність блоку формувати коаліційну більшість із іншими країнами Глобального Півдня дозволяє чинити реальний вплив на порядок денний міжнародних організацій.

Технологічна конкуренція та питання цифрового суверенітету є новим виміром, у якому БРІКС дедалі активніше позиціонує себе як альтернативний полюс. Китай просуває власні стандарти у сфері штучного інтелекту, 5G і цифрового управління, конкуруючи з американськими й європейськими підходами. Індія розробляє власні цифрові публічні платформи. Це формує основу для потенційної «технологічної багатополлярності» – альтернативи домінуванню американських технологічних гігантів [26].

Серед структурних ризиків, що можуть обмежити реалізацію потенціалу БРІКС, особливої уваги заслуговують три. Перший – геополітична напруженість між Індією та Китаєм, яка перешкоджає глибокій інтеграції і формуванню спільного ринку. Другий – ризик перетворення БРІКС на «Китайський клуб», де домінування КНР придушує самостійність інших членів і зменшує привабливість об'єднання для нових учасників. Третій – зовнішній тиск з боку США та G7, що посилюють технологічний декаплінг, торгові обмеження і фінансовий тиск, спрямовані на обмеження просування БРІКС у глобальній конкурентній ієрархії.

Незважаючи на ці ризики, сукупна траєкторія розвитку БРІКС свідчить про те, що об'єднання залишатиметься одним із ключових акторів глобальних конкурентних відносин. Його вага у виробництві, торгівлі, інноваціях та демографічному потенціалі невпинно зростатиме. Питання полягає не в тому, чи матиме БРІКС значення, а в тому, якою мірою й у яких формах він зможе конвертувати цей потенціал у реальний вплив на формування правил і структур глобальної економіки XXI сторіччя.

Проведений аналіз дозволяє сформулювати такі ключові висновки. По-перше, БРІКС здійснив масштабне зрушення у розподілі економічної ваги у світі: блок подолав G7 за часткою у світовому ВВП за ПКС, що є символічним рубежем у глобальній конкурентній динаміці. По-друге, внутрішня асиметрія залишається фундаментальним структурним феноменом: Китай і Індія є справжніми двигунами зростання, тоді як інші члени зіткнулися зі стагнацією або структурними труднощами.

По-третє, рейтингова картина конкурентоспроможності свідчить про те, що БРІКС лідирує за кількісними параметрами (розмір ринків, обсяги виробництва, торгівля), але суттєво відстає від G7 за якісними – інституційне середовище, технологічне лідерство, глибина фінансових ринків. По-четверте, перспективи організації визначаються здатністю перетворити наявний потенціал на структурний вплив на глобальні правила та інститути, що вимагає подолання внутрішніх суперечностей і вироблення спільного стратегічного бачення.

ВИСНОВКИ

Кваліфікаційна бакалаврська робота присвячена комплексному дослідженню місця і ролі країн БРІКС у сучасних глобальних конкурентних відносинах. На основі проведеного аналізу сформульовано такі висновки, що відповідають завданням дослідження.

Перше. Розкриття сутності глобальних конкурентних відносин засвідчило, що вони є багаторівневим і динамічним явищем, яке охоплює суперництво суб'єктів мікро-, мезо-, макро- та мегарівня і проявляється у ціновій, технологічній, інвестиційній та стандартизаційній формах. Принциповою особливістю сучасного етапу є поєднання суперництва з глибокою взаємозалежністю учасників – феномен «конкурентного співробітництва» (co-opetition), – а також виразний геоекономічний вимір, за якого економічні інструменти (санкції, технологічний контроль, торговельні обмеження) використовуються для досягнення геополітичних цілей. Цифрова трансформація, розвиток платформної економіки та штучного інтелекту суттєво переформатували структуру конкурентних переваг: нематеріальні активи, мережеві ефекти і контроль над даними витісняють традиційні ресурсні фактори.

Друге. Систематизація підходів до оцінювання конкурентоспроможності національних економік виявила три основні аналітичні моделі: торгово-орієнтовану, виробничо-продуктивнісну та системну (інституційну), кожна з яких відображає різні виміри конкурентного потенціалу. На практиці провідними інструментами вимірювання є Індекс глобальної конкурентоспроможності ВЕФ, рейтинг IMD World Competitiveness Yearbook та Глобальний інноваційний індекс WIPO. Ключовим теоретичним результатом є розрізнення між статичною і динамічною конкурентоспроможністю: перспективи країн, що розвиваються, зокрема членів БРІКС, мають оцінюватися передусім через здатність до структурної трансформації та просування у глобальних ланцюгах вартості, а не виключно через поточні позиції у рейтингах.

Третє. Характеристика передумов формування, мети та еволюції БРІКС показала, що об'єднання виникло на перетині об'єктивних факторів – стрімкого економічного піднесення великих країн із ринками, що розвиваються, і незадоволеності архітектурою глобального управління, де ці країни залишалися недопредставленими, – та суб'єктивних зусиль із координації зовнішньополітичних позицій. Попри відсутність формальної наднаціональної структури та юридично обов'язкових механізмів, БРІКС перетворився на впливовий дипломатичний форум, здатний формувати реальні паралельні інституції – Новий банк розвитку та Фонд умовних валютних резервів. Розширення блоку у 2023–2024 роках до формату «BRICS+» суттєво збільшило сукупну економічну вагу об'єднання, однак водночас ускладнило вироблення консенсусних рішень через різнорідність інтересів нових членів.

Четверте. Компаративний аналіз економічного потенціалу країн БРІКС та провідних розвинених країн засвідчив масштабне зрушення у глобальній економічній ієрархії: сукупна частка п'яти країн у світовому ВВП за паритетом купівельної спроможності зросла з менш ніж 20% у 2000 році до майже 36% у 2023-му, перевищивши відповідний показник G7. Частка блоку у світовому товарному експорті за той самий період збільшилася з 8% до понад 25%. Водночас за ВВП на душу населення розрив між БРІКС і розвиненими країнами залишається суттєвим, що вказує на незавершеність якісних трансформацій. Провідну роль в економічному зростанні блоку відіграють Китай та Індія, тоді як Бразилія, ПАР і Росія стикаються з хронічними структурними труднощами. Ця внутрішня асиметрія є ключовою ознакою об'єднання і визначає межі глибини його інтеграції.

П'яте. Оцінювання рівня конкурентоспроможності країн БРІКС за ключовими міжнародними рейтингами виявило принципову закономірність: блок демонструє відносно сильні позиції за кількісними параметрами – розмір ринків, обсяги промислового виробництва і торгівлі, – але суттєво відстає від G7 за якісними, передусім за якістю інститутів, технологічним лідерством і глибиною фінансових ринків. Виняток становить Китай, який у сфері інновацій та цифрової економіки досяг рівня прямого суперництва зі США і ЄС: 12 місце в ГІІ 2023 року,

135 компаній у Fortune Global 500 і лідерство за патентною активністю є конкретними індикаторами цього якісного прориву. Загальним структурним обмеженням для всіх членів блоку залишається слабкість інституційного середовища – захисту прав власності, незалежності судової системи та якості державного управління.

Шосте. Визначення перспектив і пріоритетних напрямів розвитку БРІКС показало, що найімовірнішим сценарієм на горизонт 2025–2035 років залишається еволюція у форматі «форум плюс» – з нарощуванням проектного співробітництва, поглибленням використання національних валют у взаємній торгівлі та посиленням координації позицій у G20 і ООН, але без формування наднаціональних структур чи зони вільної торгівлі. Сценарій глибокої інтеграції залишається малоімовірним через збереження геополітичних суперечностей між членами, передусім між Індією та Китаєм. У розрізі окремих країн найбільш динамічні конкурентні перспективи мають Китай і Індія: перший продовжить рух до технологічного лідерства, спираючись на потужну промислову базу і державну координацію, друга – завдяки молодій демографії, зростаючому внутрішньому ринку і нейтральному геополітичному статусу – має всі підстави для перетворення на третю економіку світу до 2030 року. Тенденції дедоларизації, розвитку НБР і формування технологічного суверенітету свідчать про те, що вплив БРІКС на глобальну фінансову архітектуру неухильно зростатиме.

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що БРІКС є не тимчасовим явищем кон'юнктурного характеру, а стійкою структурою, що відображає фундаментальні зміни у розподілі сили у світовій економіці. Питання полягає не в тому, чи матиме блок значення в глобальних конкурентних відносинах, – це вже незаперечно. Питання полягає у тому, якою мірою його учасники зможуть конвертувати накопичений потенціал у реальні зміни правил і структур глобального економічного порядку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борисова Т. М., Хрупович С. Є. Глобальна конкуренція: роль та місце у системі маркетингового середовища. *Галицький економічний вісник*. 2021. № 1 (68). С. 159–165. https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2021.01.159 (дата звернення: 13.04.2026).
2. Войнова Е. І. Глобальна конкурентоспроможність країн: обґрунтування категорії, типи. *Економіка та суспільство*. 2018. № 16. С. 42–48. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/7.pdf (дата звернення: 13.04.2026).
3. Назиров К. З. Конкурентоспроможність національної економіки: детермінанти та механізм забезпечення. *Економічна теорія та право*. 2015. № 3. С. 159–171. URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/12/3-159-171.pdf> (дата звернення: 13.04.2026).
4. Портер М. *Конкурентна перевага націй* / пер. з англ. Київ : Основи, 1997. 896 с.
5. Глобальні тенденції і перспективи: світова економіка та Україна. Київ : Разумков центр, 2018. 148 с. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2018_global_trendns.pdf (дата звернення: 13.04.2026).
6. IMD World Competitiveness Center. *IMD World Competitiveness Yearbook 2023*. Lausanne : IMD Business School, 2023. 542 р. URL: <https://ec.europa.eu/newsroom/rtd/items/795355/en> (дата звернення: 15.04.2026).
7. Поручник А. М. *Національний інтерес України у глобальному вимірі* : монографія. Київ : КНЕУ, 2006. 312 с. URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/...> (дата звернення: 13.04.2026).
8. Козак Ю. Г., Логвінова Н. С., Барановська М. І. та ін. *Міжнародна торгівля* : підручник. 4-те вид., перероб. та доп. / за ред. Ю. Г. Козака, Н. С. Логвінової, М. І. Барановської. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 512 с. URL: <https://library.nusta.edu.ua/depositary/> (дата звернення: 13.04.2026).

9. Мальцев В. С., Кузьмінська Г. Є. Методологія оцінювання регіональної конкурентоспроможності на прикладі Європейського Союзу. *Наука та наукознавство*. 2022. № 1 (115). С. 54–68. URL: https://ird.gov.ua/sep/sepavtu/maltsevvs_lu.php (дата звернення: 13.04.2026).
10. Зайцева М. В. Політико-економічна модель взаємодії країн БРІКС: тенденції та перспективи. *Економічний часопис–XXI*. 2014. № 3–4 (2). URL: <https://ea21journal.world/wp-content/uploads/2022/04/ea-V140-03.pdf> (дата звернення: 13.04.2026).
11. O'Neill J. Building Better Global Economic BRICs. *Global Economics Paper*. 2001. № 66. Р. 1–16. URL: <https://www.goldmansachs.com/insights/goldman-sachs-research/building-better> (дата звернення: 13.04.2026).
12. IMF. *World Economic Outlook Database October 2024*. Washington : IMF, 2024. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO> (дата звернення: 15.03.2025).
13. Schwab K. *The Global Competitiveness Report 2019*. Geneva : World Economic Forum, 2019. 666 р. URL: <https://www.weforum.org/publications/global-competitiveness-report-2019/> (дата звернення: 13.04.2026).
14. Stiglitz J. E. *Globalization and Its Discontents*. New York : W. W. Norton & Company, 2002. 282 р. URL: <https://ia600706.us.archive.org/21/items/politicsDEEPWEB/Globalization%20and%20Its%20Discontents%20-%20Joseph%20Stiglitz.pdf> (дата звернення: 13.04.2026).
15. Абдула О. Ю. Генеза й еволюція концепції ланцюгів створення вартості у контексті формування міжнародної конкурентоспроможності підприємств. *Actual Problems of Economics*. 2024. № 6 (276).
16. IMF. *World Economic Outlook: Navigating Global Divergences*. Washington : IMF, 2023. 186 р. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO> (дата звернення: 13.04.2026).
17. Портер М. *Конкурентна перевага: як досягти надвисоких результатів і забезпечити їх стійкість* / пер. з англ. М. Климчука. Київ : Наш формат, 2019. 624

с. URL: <https://mind.ua/books/189-konkurentna-perevaga-yak-dosyagti-visokogo-rezultatu-ta-zabezpechiti-jogo-stijkist> (дата звернення: 13.04.2026).

18. Cooper A. F., Shaw T. *The BRICS: A Very Short Introduction*. Oxford : Oxford University Press, 2013. 160 p. URL: <https://academic.oup.com/book/1003> (дата звернення: 13.04.2026).

19. Задоя О. А., Магдіч А. С., Новіков А. М. Конкуренстоспроможність України: суть та основні чинники. *Міжнародний науковий журнал управління, економіки та фінансів*. 2024. Т. 3, № 4. С. 69–78. DOI: <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20240304.07> (дата звернення: 13.04.2026).

20. World Bank. *World Development Indicators 2024*. Washington : World Bank, 2024. URL: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators> (дата звернення: 12.03.2026).

21. World Intellectual Property Organization. *Global Innovation Index 2023: Innovation in the Face of Uncertainty*. Geneva : WIPO, 2023. 260 p. URL: <https://www.wipo.int/web/global-innovation-index> (дата звернення: 15.04.2026).

22. Циганкова Т. М. *Глобальна торгова система: розвиток інститутів, правил, інструментів СОТ* : монографія. Київ : КНЕУ, 2003. 660 с. URL: <https://fingal.com.ua/content/view/1059/39/1/0/> (дата звернення: 13.04.2026).

23. Білорус О. Г., Мацейко Ю. М. *Глобальна перспектива і сталий розвиток* : монографія. Київ : МАУП, 2005. 492 с. URL: <https://lib.in.ua/115497-globalna-perspektyva-i-stalyj-rozvytok/> (дата звернення: 13.04.2026).

24. Wilson D., Purushothaman R. *Dreaming with BRICs: The Path to 2050. Global Economics Paper*. 2003. № 99. Р. 1–24. URL: <https://www.goldmansachs.com/insights/goldman-sachs-research/brics-dream> (дата звернення: 13.04.2026).

25. UNCTAD. *Digital Economy Report 2023: Shaping an Enabling Environment for Cross-Border E-Commerce*. Geneva : United Nations, 2023. 148 p. URL: <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=4178150> (дата звернення: 18.04.2026).

26. Шкурат М. Є. Трансформація світової фінансової архітектури під впливом фінансової глобалізації. *Актуальні проблеми економіки*. 2023. № 10 (268). URL: <https://eco-science.net/wp-content/uploads/2023/10/10.23. topic Maria-Ye.-Shkurat-39-53.pdf> (дата звернення: 13.04.2026).
27. Лук'яненко Д. Г. *Глобальна економічна інтеграція* : монографія. Київ : ТОВ «Національний підручник», 2008. 220 с. URL: <https://scholar.google.com/citations?user=Zl8I1oIAAAAJ&hl=uk> (дата звернення: 13.04.2026).
28. BRICS. *XV BRICS Summit Johannesburg II Declaration*. Johannesburg, 2023. 24 р. URL: https://www.gov.za/sites/default/files/speech_docs/Jhb%20II%20Declaration%2024%20August%202023.pdf (дата звернення: 19.03.2026).
29. PricewaterhouseCoopers LLP. *The World in 2050: Will the Shift in Global Economic Power Continue?* London : PwC, 2023. 72 р. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/research-insights/economy/the-world-in-2050.html> (дата звернення: 18.03.2026).
30. UNCTAD. *World Investment Report 2024: Investment Facilitation and Digital Government*. Geneva : UN, 2024. 250 р. URL: <https://unctad.org/wir> (дата звернення: 22.03.2026).
31. Heritage Foundation. *2023 Index of Economic Freedom*. Washington : Heritage Foundation, 2023. 480 р. URL: <https://www.heritage.org/index> (дата звернення: 05.03.2026).
32. New Development Bank. *Annual Report 2023*. Shanghai : NDB, 2023. 148 р. URL: https://ndb.int/annual-report/2023/pdf/NDB_AR_2023_complete.pdf (дата звернення: 10.03.2026).
33. WTO. *World Trade Statistical Review 2024*. Geneva : WTO, 2024. 184 р. URL: <https://www.wita.org/wp-content/uploads/2024/09/WTO-2024-World-Trade-Report.pdf> (дата звернення: 25.03.2026).

ДОДАТКИ

Додаток А

Динаміка позицій країн БРІКС у Індексі глобальної конкурентоспроможності ВЕФ (2012–2019)

Країна	2012–2013	2014–2015	2016–2017	2018–2019	2019 (GCI 4.0)
Китай	29	28	28	28	28
Індія	59	71	39	58	68
Росія	67	53	43	43	43
Бразилія	48	57	81	72	71
ПАР	52	56	47	67	60

Джерело: складено автором за даними ВЕФ Global Competitiveness Reports 2012–2019

Додаток Б

Структура товарного експорту країн БРІКС за технологічним рівнем продукції (2023, % від загального обсягу)

Категорія продукції	Китай	Індія	Росія	Бразилія	ПАР
Високотехнологічна продукція	31,4	12,8	4,2	5,1	3,9
Середньотехнологічна продукція	38,2	24,6	11,3	18,4	22,1
Низькотехнологічна продукція	18,7	31,4	19,8	28,7	29,6
Сировина та первинні товари	11,7	31,2	64,7	47,8	44,4

Джерело: складено автором за даними ЮНКТАД UNCTADstat та COT Trade Statistics 2024

Додаток В

Обсяги прямих іноземних інвестицій у країни БРІКС та провідні розвинені держави (млрд дол. США, 2015–2023)

Країна	2015	2017	2019	2021	2023
Китай	135,6	166,1	141,2	181,0	163,0
Індія	44,0	39,9	50,6	44,7	71,4
Бразилія	75,1	68,9	72,0	46,4	63,0
Росія	6,9	25,3	31,7	38,0	н/д
ПАР	1,8	2,0	5,1	9,0	8,3
США	465,8	311,7	254,3	388,0	341,0
Німеччина	31,7	34,9	36,4	31,5	38,0
Японія	3,2	11,4	14,8	21,0	25,0

Джерело: складено автором за даними ЮНКТАД World Investment Report 2024

Додаток Г

Ключові показники інноваційного розвитку країн БРІКС та країн G7 (2023)

Показник	Китай	Індія	Росія	Бразилія	ПАР	США	Німеччина	Японія
Витрати на R&D (% ВВП)	2,4	0,7	1,0	1,2	0,6	3,5	3,1	3,3
Кількість патентів (тис. заявок)	1 590	61	23	12	4	590	175	289
Місце у ГП 2023 (зі 132)	12	40	51	49	59	3	8	13
Частка у глобальних витратах на ІІІ (%)	17,8	4,5	0,6	0,9	0,2	38,4	4,1	3,7
Кількість університетів у топ-500 QS	27	12	8	5	4	89	34	41

Джерело: складено автором за даними WIPO, OECD, QS World University Rankings 2024

Додаток Д

Прогнозні значення ВВП країн БРІКС та G7 за паритетом купівельної спроможності (трлн дол. у цінах 2023 р., прогноз до 2035 р.)

Країна / Група	2023 (факт)	2025 (прогноз)	2030 (прогноз)	2035 (прогноз)
Китай	33,0	36,2	44,0	53,0
Індія	13,1	15,0	21,0	30,0
Росія	4,8	4,9	5,2	5,5
Бразилія	3,8	4,1	4,8	5,6
ПАР	1,0	1,1	1,3	1,5
БРІКС-5 разом	55,7	61,3	76,3	95,6
США	27,4	28,9	33,0	37,5
G7 разом	~51,0	~53,5	~59,0	~64,0

Джерело: складено автором за прогнозними даними МВФ World Economic Outlook 2024, Goldman Sachs Global Economics Research та PwC «The World in 2050»

Додаток Е

Частка країн БРІКС у ключових світових товарних ринках (2023, %)

Товарний ринок	Бразилія	Росія	Індія	Китай	ПАР	БРІКС-5 разом
Соя (виробництво)	38,0	—	3,0	4,5	—	45,5
Пшениця (експорт)	2,0	21,0	5,0	—	—	28,0
Нафта (видобуток)	3,8	12,0	1,0	5,2	—	22,0
Сталь (виробництво)	1,8	3,9	6,4	54,0	0,4	66,5
Сонячні панелі (виробництво)	—	—	1,5	82,0	—	83,5
Рідкісноземельні метали	—	2,0	1,0	60,0	0,5	63,5
Золото (видобуток)	3,0	9,5	0,8	10,5	3,8	27,6

Джерело: складено автором за даними ЮНКТАД, Світового банку *Commodity Markets Outlook 2024* та галузевої статистики відповідних міжнародних організацій

Додаток Ж

Короткий звіт подібності

StrikePlagiarism.com

StrikePlagiarism.com

Звіт не був оцінений

Метадані

ДОКУМЕНТ

Заголовок

Країни БРІКС у глобальних конкурентних відносинах

Автор

Навталіані Володимир

Науковий керівник / Експерт

Гордєєва Т.Ф.

ІД документу

334120618

ОРГАНІЗАЦІЯ

Назва організації

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
KNEU

підрозділ

кафедра міжнародної торгівлі і маркетингу

ЗВІТ

Дата звіту

6/1/2026

Дата редагування

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

0.8%

0.8%

КП 1

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

0%

0%

КП 2

9449

Кількість слів

0.77%

0.77%

КЦ

74677

Кількість символів